

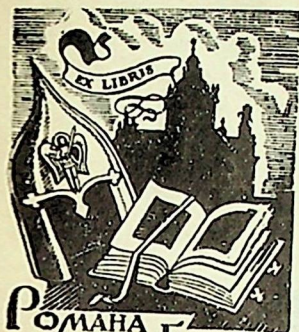
Максим Рильський

ТРИНАДЦЯТА
ВЕСНА

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ

[891.79—1]

РОМАНА
ЛЕНИКА
БЕРЕЗОВСЬКОГО

М. РИЛЬСЬКИЙ

ТРИНАДЦЯТА
ВЕСНА

ЛІРИКИ КН. IV

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ
1926

Укргодовліт № 1707 (13110)
Державн. трест „Київ-Друк“
Друк. Ч. 2. Пушкінська 4.
Зам. Ч 844—3000

ЗМІСТ

У пущах, да лише стежки звірині...	5
Ключ у дверях задзвенів...	6
Буває лень...	7
Я молодий і чистий...	8
Осінь ходить...	10
Зелена піна лісу молодого...	11
Покину нудні сигнатурки в аптеці...	12
Мені здалось: ми йдемо із тобою...	13
Папуга	14
Прочитавши Містралеві Спогади	18
Олександрія	21
Скільки літ не пройде...	22
Рожевий пил крізь гущу лісову...	23
Він об'їжджає коней молодих...	24
Коралові рухливі городи..	25
Війпулася фіранка...	27
В суботу грає море...	29
Сині щогли ялин...	31
Поете! Будь собі суддею..	32
Умерли всі...	33
Слід копитів занесло...	34

Закружляти в вітрі золотому...	35
Ні, ні! Прийдешнє—не казарма...	36
Еночі, в нетопленій хатині...	37
Мамо, сива мамо...	38
Мідь ударила в кімнату...	40
Я не можу тебе забуть...	42
Наїжившись од різкого морозу ..	43
Плинуть, живуть високо наді мною...	44
Як тїнь, як пєс...	45
Тут цілий день, у казанах закутїї ..	46
Вїкна говорять	47
Ганцуюся	52

Переклади.

Що говорять ластівки (<i>Теофіль Готьє</i>)	59
На лагунах (<i>Теофіль Готьє</i>)	63
Пан Тадеуш (<i>А. Міцкевич</i>) I і II	65

ТРИНАДЦЯТА ВЕСНА

У пушах, де лише стежки звірині,
Серед потворно сплетених гілок
Буває в небо просвіт ніжно-синій,
Як любе око. Скрізь таємний змрок,

Гудіння сосон, як виття ерпії,
Шкребіння кігтів рици, молток
Старого дятла. Стомленій людині
Так любо стрінуть затишний куток,

Прозорий погляд милого спокою,
Де часом перемінною юрбою
Процилне хмарок сріблотканний дим.

Так ти, мистецтво, серед бур і змроку
Сіяєш мислям і серцям людським,—
У темнім морі променисте око.

Ключ у дверях задзвенів. Самота працю-
вита й спокійна
Світить лямпаду мою і розкладає папір.
Вбога герань на вікні велетенським росте
баобабом,
По присмерковій стіні дивний пливе
корабель.

Ніби крізь воду, вчуваються крики чужинців-
матросів,
Вітер прозорий мене вогким торкає крилом,
Розвеселяє вітрила, гаптовані шовком
гарячим,
І навіва з островів дух невідомих рослин.

Буває день: в запоні попелястії
Гаї її сади. Заплакане вікно.
Але душа—як підліток у рясті,
Як молоде вино.

Вирягає коней в жовту колесницю,
Немов Ахіл дзвенить струнким бичем,
І діл буденних розбива в'язницю
Осяяним мечем.

І виїжджає в степ. Басують коні,
У небі блискавка горить зігзаг,—
І військо роздвіта на оболоні,
Неначе повний мак.

28 липня 1922 р.

Я молодий і чистий,—
Як вічність молодий.
Дорога колосиста
Звивається мов змії.

Верби зелена гілка,
Як пальмове гілля.
Співає перенілка,
Пручається земля.

В селі моєму топлять:
Ясні дими стоять,
І пахощі картоплі
Дітвору веселять.

І дівчина, як парус,
Махнула рукавом...
Нема моєї пари
В селі і за селом!

Вона за морем синім,
За бором за старим,
Вона зрідні пустиням
І бурям степовим.

28 липня, 1922.

Осінь ходить, яблука золотить
Я приїхав у незнаний край.

— Чужоземко молода, хто ти?

— Одгадай.

— Чужоземко, дай води нап'я́тись!

— У воді любовне є дання.

Я рушницю поченив на віти,

Я до бука прив'язав коня.

Я дивлюся в вічі—і скорботи

Листя опада на дно душі.

Щастя ходить і серця золотить

І в знеможі клонить комині.

28 липня 1922 р.

Зелена піна лісу молодого
Дрімотно плеще, як на морі шум.
Блакитні тіні впали на дорогу,
Заворожили мудрі бджоли ум.

Стоять дуби замислено і строго.
Тут—перейшовши молодий самум—
Собі поставлю келію убогу,
Щільник нахучий для останніх дум.

Ліловий чебрик сохне на поляні,
Неначе привид, пробігає цап,
І чути дятла стуки дерев'яні.

Душі здається, що вона могла-б
Вас відтворити в ясному свічаді,
Дитячі дні, заплякані і раді.

13 жовтня 1922 р.

Покину нудні сигнатурки в аптеці,
Забуду дітей в пелюшках,—
І поїду ловить оселедці
У північних морях.

Мов хмари вони пропливають срібlistі,
Підвладні законам своїм,
І буря в своєму звичайному свисті
Літає в плащі сніговім,—
А тут, у набридлому місті
Лише люди та дим.

Під парусом біло-крилатим
Сам я стану як птах,
І може зроблюся пиратом
У далеких морях.

28 липня 1922 р.

Мені здалось: ми йдемо із тобою
Серед ланів, де коле барбарис,
А здалеки сміється шум прибою
І вітами киває давній ліс.

Горять сніги на гордих верховинах,
На сонці мліє злото виноград.
О, люба мово голосів чужинних,
Життя чужого неясний закон.

Ось біла коршма. Кроком дон-Кіхота
Ми увіходим... Серденько моє!
Чи цей коршмар, годована істота,
І нас, як лицаря худого, не поб'є?

П а п у г а.

Старий попуга сидів на ка-
теринці і дзьобом витягав біле-
тики — „щастя“..

1.

Де клюють голуби рожеві
Розсипану єгипетську пшеницю,
І гори кругліють мішків і пакунків.

Я сиджу з продавцем бананів
І море торкається наших
Засмалених ніг.

Каїрський тютюн — найліпший,
У жіноцтва грішні очі й струнки поги,
І взагалі — весело жить!

3.

Хамсин приносить море пилу
 На береги мутного Нилу,
 І спитьса тубольцям брудним,
 Як повива Сахару білу
 Сліпучий, нестерпучий дим.

Ори і жни, вмивайся потом,
 Молись, щоб розливався Нил,
 Та знай: кінець прийде скорботам,
 Усіх поглине темним ротом
 Неумолимий крокодил.

4.

Розгойдався вітер синій
 У закоханій пустині,
 Де по срібній павутині
 Голубі верблюди йдуть.
 Висхли води, серце стало,
 Плащ накинута недбало,
 А життя так мало, мало,
 Що й не чуть.

Темні руки простяглися—
Там, на дольньому узліссі
Зебри радісно зіішлися
На зелені береги.
Щастя? Муки? Жовті піски,
Рух горбатої коліски,
Голубого вітру стиски,
Сон жаги.

Прочитавши
Містралеві Спогади.

Привіт, молоді трубадури,
Привіт от гарячого духу містралю,
Од свіжого моря,
Од грон винограду,
Од білих і чорних овець,—
І від чорнявих та білих дівчат,
Що рвуть виноград.

Мова, обвіяна вітром і сонцем,
Мова, де чуються її води, і сіль, і сушена
риба,

І трави високі,
І срібні маслини,

І черви, що шовк білопінний прядуть,
І смугляві обійми,
І з Арлю дівчата, що сніг стрічки
Заплітають у коси,
Що цілюють і жалять як оси,—
Мова південна встає.

Низько гудуть тамбурини, як бджоли,
І плинуть у піну і в блиск фарадони
Прокурор, і книгар, і пастух, і жіноцтво
О, поцілунки по танцях
У затінку ліз виноградних
Чи добрих шовковець,—
Подих любови, як вітер пахучий
Пахучих степів!

О, казки чабанів
Під зоряним небом,
Де ходить Небесний Чабан,
Де Три Королі миготять
І Собачий Візок золотіє!

О, далекі моря,
Де брати, чоловіки й батьки

Йдуть, керуються зоряним шляхом
І згадують сестер, жінок і дітей!
— Мова південна встає,
Простягаючи руки дівочі,
Розкриваючи очі
І вітаючи вас, трубадурів,
Що з'єдналися в гроно—
Сім фелібрів закона.

28 липня 1922 р.

Олександрія.

Мотив старої повісти.

Під снім полум'ям святого неба
Ріс Олександр. Він Гомера вчив
З учителем дарів і мудреців,—
І тайни зір читав у Нектанеба.

Як наш Вольга, він знав серця звірів,
До срібнолукого подібний Феба,—
І розумів, як усміхнутись треба,
Щоб Букефал покірно занімів.

Над Індом, де чудні двітуть рубіни,
Він проїздив на гордому слоні,—
І падали осліплені браміни.
Звитяжно пролетів краї земні,
І перейшов, згорнувши темні крила,
Туди, де ждала братня тіль Ахіла.

1922 р.

Скільки літ не пройде—все на скелі сидітиме
З золотим гребінцем Льореляй
Із очима зеленими й дивно-розкритими,
Обіцяючи рай і одчай.

Скільки літ не пройде—під осінніми зорями
Умиратиме в щасті пливець,
І під пісню її допливемо до моря ми,
Що зоветься—кінець.

Висхне Райц, і ліси на горі не сикітимуть
Віще небо окутає дим,—
Та безумці, брати мої, вірно любитимуть
Льореляй з гребінцем золотим.

Рожевий пил крізь гущу лісову
Рука незрима милостиво сіє,
І падають червінці на траву.
Вечоріє.

Житло почувши, коні срібно ржуть.
Відро, криниця і веселе сіно.
Не знаючи тривоги та розпуть
Проходить шлях людина.

Він об'їжджає коней молодих.
Був дощ м'який, і гречка пахне душно.
Став унизу лісній непорушно,
І теплий світ схилився і затих.

Стрункі їй сталеві, з гострими ушами,
Ще не слухняні учні молоді:
На тїнь свою поглянули в воді
І затремтіли юними тілами.

Заховано за спиною батіг,
А мужні руки твердо стисли віжки.
Минаючи завітчані обніжки,
Він об'їжджає коней молодих.

Коралові рухливі городи,
Підводні скелі й дикі чорторії,
І всі омани темної води
Він, як дитина матір, розуміє.

Де пропливають електричні скати,
Де гнізда в'ють крикливі баклани,
Унукам любить він оповідати
У сивому заливі тишини.

Його хатина—з решти корабля,
На неї білий шум прибою бризка,
І в ніч осінню піскова земля
Його гойдає ніжно, мов колиска.

Коли приходять старовинна шхуна,
А в небі серпень розкида зірки,
Охрипшу мову сивого Нептуна
В його хатині чують моряки.

Війнулася фіранка на вікні,
Рожевим сльївом спалахнувши раптом,
І вітер у вечірній тишині
Побіг по улиці за синім клаптем.

Там, за вікном, схилився над столом
Дівочий тихий, променистий профізь,
А серед площі дивляться на дом
Старі знайомі: Фавст і Мефістофель.

Собор послався тінню по землі,
Під ним коти снують немов примари,
І круглоокий сичик на шпилі
Їм посилає безнадійні чари.

Плащі в пилу, ступіли леза шнаг,
Бажання розгубилися в зав'ї,
Та дивляться, з надією в очах.
Як молода фіранка рожевіє.

1922.

Пісні не народ складає, а морські люди. В суботу грає море; на море випливають морські люди, що половина чоловіка, а половина риби, випливають і співають усяких пісень, а чумаки стоять на березі та й учаться.

Із етнографічних записів.

В суботу грає море, і дельфіни
Гуляють, ніби діти, серед піни,
І білі птиці клекотять у млі,
І моляться далекі кораблі.

Воли стоять на березі морському
І не ревуть, і не хотять додому,
Зчаровані прибоєм. Чумаки
Летять у даль серцями, як чайки.

І з моря дивні випливають люди:
Хвіст риб'ячий і чоловічі груди
Та голова. Їх співи голосні,
Як сурми в пурпуровій вишині.

В суботній час, серед вітрів і піни
Так уродилась пісня України,—
І в дальнє море—у суботній час—
Вона зове і пориває нас.

Сніг шогли ялин впливають у білім
тумані—

Чарівничих флотилії передні плывуть
кораблі.

Я один, я один, і зірки догорають останні,
І посріблених лілій мені не знайти на землі.

Серед зимних пустинь многоокі ідуть
селеніти,

Мудреці-марсіяни нам шлють електричний
сигнал.

В мене стомлений кінць, в мене серце
даремно розкрите,

І крізь білі тумани брешуть не для мене
хорал.

1923 р.

Поете! Будь собі суддею,
І в почі тьми і самоти
Спинись над власною душею,
І певний суд вчини над нею,
І осуди, і не прости.

Устануть свідки темноокі
Зо дна поблідлої душі,—
І скажеш їй: у світ широкий
Іди, не знаючи про спокій,
І согрішивши не гріши.

1922.

Умерли всі—а за одним найтяжче!

Дячок нічого в ніс не бурмотів,
За похорони піп не торгувався,
Не голосили діти та баби,
Коли його ховали.

В зимнім небі

Два шуляки недвижно пролітали,
І даль була порожня. От і все.

Був чи не був? Останні білі айстри—
Передчуття осяяних снігів
Я-б клав йому на чоло, на обличчя,
Я плакав-би, коли-б мені не знати,
Що я себе—себе-ж і хороню.

1922.

Слід копитів занесло сивим димом,
Упав сучок, мов лапа снігова,
І вітром невловимим і незримим
Гойдає омертвілі дерева.

І тіні переходять під скрипіння
Старих осик у льодовій корі,
І все життя здається тільки тінню,
І раптом—іскор налітає ріі.

То поїзд лине з гуркотом і свистом,
Червоним оком блискає на сніг..
Кому-ж повірять? Іскрам золотистим
Чи сивині осик, осик глухих?

Закружляти в вітрі золотому,
Розпливтись у димі забуття,
Щоб прийти покійно на солому
Ремигаючи скінчить життя—

Буть як птиця, що крилом черкає
Чоло бурі, очі блискавок,
Але знать, що в глибині чекає
Відпочинку затишній куток,—

Ні! В безодні віщого розмаху
Кинутись на-осліп, без доріг,
І себе, розчавлену комаху,
Не жаліти—о, коли-б я міг!

1923.

Ні, ні! Прийдешиє — не казарма,
Не цементовий коридор!
Сіяє в небі нам не дарма
Золотоокий метеор—

І він черкне щасливу землю,
І світ наш буде голубим
Од стін золоченого Кремлю
До піль, де снить залізний Рим.

1923.

Вночі, в нетопленій хатині
Дрімає бідний каганець,
І стукає у шиби сині
Холодна самотина—мрець.

Із-під дірявої ряднини
Обличчя жовте вигляда.

Це мати сина
Дожида.

1923.

Мамо, сива мамо,
Муко ти моя!
В'ється перед нами
Шлях, немов змія.

І тобі здається—
Навіть і шишуть...
А поглянь: несеться,
Піниється, кипить.

Тільки син твоїй—сивий,
А такий малий—
Хвилі білогривий
Досі був чужий.

Темними ночами
Совісти пита...
Мамо, добра мамо,
Що за самота!

Скільки червоточин,
Скільки ролі і лжі...
Мамо! Може й злочин
На моїй душі!

Тільки не в курчатах
І не в молоці
Спів моїх проклятих
Сходяться кінці.

Глянь: по-над полями
Як дими встають...
Мамо—тепла мамо!
Люди, люди йдуть!

1923.

Мідь ударила в кімнату,
Братніх сурем світла мідь!
Це не п'яне пічкато,
Що лоскоче і тремтить.

Це не сльоза філантропа
В окулярах золотих...
Закривавилась Європа,
В муках родить спів і сміх.

Розкотились, розшумілись
Білі хвилі по землі...
Брате! В серці задзвеніли
Срібнокрилі журавлі!

Хто? Куди? І де той ирїї?
Не питаї, а розгадаї!
Так їде на зміпу вірі
Темній, радісній одчай.

1923.

Я не можу тебе забуть,
Хлопчику на Хвастівськiм вокзалi!
Хай поети встилають путь
Снiгом азалiй,
Хай iз кубкiв золочених п'ють
Настойку на iдеалi,—
Я худу пам'ятаю груди
I очi зацалi.

Пам'ятаю: очi були
Двi голоднi, чорнi жаринки,
Поїзди свистiли й гули,
Снекулянки смiялися дзвiнко.
Ти сказав менi: мати пішли...
Скоро будуть... За двi хвилинки...
По обличчi твоєму повзли
Сiрi тваринки.

1923.

Подумай: на руках у матерей
Все это были розовые дети.

И. Анненский.

Наїжившись од різкого морозу,
Дріма лихтар край стомлених воріт,
І димарів закончених погрози
Здіймаються у неба темний лід.

Край огнику нахилені шинелі
І ключчя переплутаних борід,—
І віє смутком тиші та пустелі
Старий лихтар біля старих воріт.

1923.

Пливуть, живуть високо наді мною
Обвіяні вітрами кораблі,
І теплий вітер теплої землі
Перебирає кучері прибою.

Я жив у млі і впав у злі. Жалі
Зацізно її марно теплою рукою
Спинилися на мертвому чолі:
Злочинцю кара, а вінок—герою.

Я сам те знав, куди і як приїду:
Не в танці, на солодкому меду
Під гомін бубона упав я, п'яний.

Ні—серце зимне брудом я полив,
Огні згасив і вікна зачинив,
І горло стиснув. Сонце—не дістане.

Як тінь, як пес, холодна самота
Мої сліди в тумані вогко лиже.
Нечутно подорожній вироста,
Шукаючи новій, вина та їжі.

Кришки розмов, що зметено на діл,
В вікні трамваю очі темно-сині...
І всі слова такі незрозумілі,
Як тишина пустинь.

Столашний, безголовний і слизький,
Мене ти мучиш, ти, туманний спруте!
— О, друже мій! О, дальній мій! —
Заснуть. Заснути.

Тут цілий день, у казанах закутій,
Кипить асфальт задушливо-тяжкий,
І білий пил, колючий і густий,
На легені спадає, як отрута.

Гарячим бруком дівчинка забута
Йде плачучи,—і з-під стрільчастих вій
Як озеро, сіяє зір ясний,
Як озеро, морозами нескуте.

Дихання міста у липшеву спеку—
Агонія цекельного коня.
Приносить вечір тишину далеку,
У прохолоді гаснуть муки дня.

І тротуаром, ніби пілігрими,
Йдуть мулярі з підбитими очима.

1922-24.

Вікна говорять.

Задзвеніла кригою тонкою
Далечінь осінніх вечорів.
Я, в-останнє стрівшися з тобою,
Може вперше, земле, зрозумів

Голоси тривожні зграй качиних,
Посвист крил у темряві п'яній...
Я, безумний, ставши на коліна,
Крикну: душу вишій—тільки ній!

Ти зерно медами наливаєш,
Ти спітаєш; ти єднаєш—ти!
А над зиму ти збираєш зграї
І дзвенни їм кригою: лети!

Просвістить, прокрякає і зникне.
Вишала гілка на морозній мох.
Червоніють на узліссі вікна,
Очі темних і ясних тривоґ.

Перше вікно.

Сни, коточку,
Ходять сни,
Тчуть сорочку
З тишини,
Із туманів,
Із листків,
Хтось поранив,
А не вбив.

Сни, прокляте, сни!
Я-б пішла в степи,
Я-б метелицею віяла,
Я-б тебе й себе розвіяла—
В сповиточку—
Сни, синочку...

Друге вікно.

Одбира в поросяти дитина
Малай.
Жовта хата. Хазяїка Марина,
А хазяїн—одчай.

Хтось під вікнами ходить, проходить,
Кричить.
Діти родяться, жито не родить—
І колиска скрипить.

Одбирає людина в людини
Життя...
Так і треба, так треба, країно,
Україно моя!

Третє вікно.

Я блуджу між огниками
А на серці біль.
Потоптали кониками
Жито юних піль.

І серцями вирваними
Гралися в шинках,

І сиділи воронами
На живих мерцях.

Мріями скривавленими
Червоніє даль.
Дітками задавленими
Спить моя печаль.

Четверте вікно.

Голубами спалахнули
Срібні кораблі,
Матері в хатах зідхнули,
Моляться землі.

Земле, земле, шелест шовку,
Дальня тишина!
Змиєш синові головку
Пурпуром вина.

Земле, земле, вік од віку
Мати і дитя.
Не завій грозу велику
Снігом забуття!

Море, море, рокіт горя,
П'освисти пустель!..
— Виплива в імлі суворії
Срібний корабель.

Грудень 1923 р.

Г а н н у с я.

I.

Переходила крижинами,
Не махнула рукавом...
(Сон з очима соколиними
За примруженим вікном).

Ані зустрічі, ні проводу,
Без мети і навіманья...
Тільки сум веде за повіди
Ніч, як сивого коня.

Через кригу переходила,
Не хилилась, як трава.
Слізеньками заскородила
Непроказані слова.

Полетіла комашиною
Од родимої землі.
Стала хустка в білім инеї
Розпливатися в імлі.

II.

Під небом соковитим і дзвінким,
Де ходить вітер теплий і рум'яний,
Вони будують променнестій дім—
Такі прості—замурзані—титани.

Перелітає щиглик. Горобці
В хмизу густому підіймають галас.
Ганнусю з бідним узликом в руці!
Давно ти ясно так не усміхалась.

Вони будують. Гомонять пилки,
І мулярі, зап'яті фартухами,
Мов граючись, веселі цеглинки
Перекидають вірними руками.

І в хаосі розкиданих стовпів,
Серед шалівок, каменю та глини

Зриває віщий і міцний порив,
Мов весняне ячання лебедине.

Підгострюючи гембля, дід Мартин
Розказує щось плутано-безкрає,—
І раптом серед мулярів один
Ганнусі в вічі просто зазирає.

Високий, рівний. Селезень густий.
Як оком кине—бідне серце в'яне.
В його гармошці італійській стріі,
А голос—вітер теплий і рум'яний.

III.

Вечорами по тиші безкраїї
Тіні ходять, шумлять голоси.
Шовк твоєї, Ганнусю, коси
Домовик уночі розлітає.

Хтось проходить, іде, шелестить.
І Рябко нашорошує уші.
—Цить, Рябчику, цить!
Весна заколисує душі.

IV.

У Ганнусі з маленької ніжки
Не спаде на траву черевик...
...Натягає рожеві в'язки
В небі ранній візник.

Знов робота, киціння, тесання,
Виростає, всміхається, дім,—
І змішались лайки та кохання
Під наметом умито-дзвінким.

V.

—Цей дім для нас росте і сніє
І в вікнах золотом горить—
З каміння, дерева та мрії
Міцної, як співуча мідь.

Ганнусю! Вийдемо по сходах
Гляньмо вниз і навкруги!
Ливуть човни на вольних водах
Зеленіють береги.

В долях плуги, іржання коней
І злоси плугатарів,—

І, наче моря дух солоний,
Жагучий вітер надлетів.

Чорніє дим, і шум стокротний,
І димарів суворий ряд,—
І тчуться снігові полотна
Для наших змучених дівчат.

Ганнусю! Сестри! Браття миле!
Будинок—наш! Не твій, не мій!
Таке просте та зрозуміле,—
Гармошки італійський стрій.

1923-24.

ПЕРЕКЛАДИ

Що говорять ластівки.

Теоділь Готье.

Уже не перший лист іржавий
На мураву змарнілу снав,
І свіжий бриз колише трави...
Минуло літо, сум настав.

Скарби осінньої печали
Розкрились по садах ясных:
Кокарди витончених далій,
Нагідки в митрах золотих.

В басейні дощ здіймає бризки.
Зібрались ластівки на дах,
І гомонять про холод близький,
Готуючись у дальній шлях.

Знайомих берегів зелених
Їм сниться мильні супокій.
Одна щебече: «Як в Атенах
Прегарно на стіні старій!

«Я звикла там одпочивати
І лаштувати вбогій дім,—
В дірі од давньої гармати
На Партедоні кам'янім.»

А друга: «У веселій Смирні,
В кафе, де промені тремтять,
Хаджі зібрались правовірні
Пахучі чотки рахувать.

«Влітаю я і видітаю
В диму од довгих чубуків,
І часом крилами черкаю
Тюрбани сивих мудреців.»

А та: «Я мешкаю далеко,
Даю комах своїм малим,
За стелю храма у Бальбеку
Вченившись кігтем сталевим.»

Знов инша: «В лицарськім Родосі,
Де про турніри сниться сон,
Гніздо звиваю я що-осінь
Під капітелями колон.»

А п'ята: «Я вже постаріла,
Я спочиваю кожен раз,
Де Мальта розкидає біла
Над синім морем сніг терас.»

Тут шоста: «Милу самотину
В яснім Каїрі осягну,
Наліплюючи жовту глину
На розмальовану стіну».

«А я на митрі фараона
Гніздо прикрашую піском,
Де Нил камінні перепони
Широким лиже язиком.»

І всі: «О, скільки ми побачим
Узавтра гір, морів, долини,
Під сонцем любим і гарячим,
Над плеском хвиль і п'яних піл!»

Щебечуть, розправляють крила,
На домі посідавши в'ряд,
І дивляться, як покропило
Іржею запустілий сад.

Я їхню мову розумію:
Поет і птиця—це одно.
Але даремно рветься мрія,—
Втекти з неволі не дано.

О, дайте крила, дайте крила,
Як ті, що Рюкерт оспівав!
Душа-б знялась і полетіла
До квітів, слєва трав!

1924.

На лагунах.

Теоділь Готтс.

Траля, траля, ля-ля, ля-лере!
Кому не знаний цей мотив?
Він ритмом ніжності й химери
Ще нецьок наших веселив.

Венеціянські карнавали
На водах, славлених колись,
В безумнім вітрі задрижали
І в наш балет перенеслись.

В капризній гамі перед мене
Струнка гондола вироста.
Сіяє ніс її різьблений,
Мов скрипки ручка золота.

І от, як шум рожево-білий,
Встає Венеція сама.
То Афродіти образ мильї
Струмисті груди підійма.

Собор прозоро-мармуровий
Тремтить над синявою хвиль,
Мов горло дівчини з любови,
Коли пече солодкий біль.

Човен причалує. За ганок
Стерничий ливу закида.
Фасад, рожевий, ніби рано
Блакитна одбива вода.

Встають палаци і гондоли
І серед моря маскарад,
І віє радісний і кволий
Старого міста аромат.

Живе у срібнім пічкато,
В єдиному тремтінні струн
Колись весела і багата
Цариця голубих лагун.

1924.

Пан Гадеуш:

А. Міцкевич.

I.

Із кн. IV.—Дипломатика й лова.

І Воїський взяв тоді ловецький ріг крутій
На тасьмі припнутій, зігнутий, ніби залій,
І притулив до уст його двома руками.
Кров блиснула в очах. З надутими щоками,
Втягнувши живота, він з легенів послав
До його відлихи—і голосно заграв.
Як поривом вітрів, усе повніє грою,
І гай відповіда стократною луною.
Стрільці замовкли враз: їх подив охонив,
Усіх зачарував міцний, прозорий снів.
Артиста, вславлений між пуццями віддавна

На старості згадав своє мистецтво славне.
Він сурмить і гаї сколихує до дна,
Немов спускає псів і лови почина.
Та гра—історія денного полювання.
Ось тихий перелив—то гасло до шукання;
Ось дальні відгуки—пси гонять по слідах;
Ось ніби грім гремить—то постріли в
кущах.
Спинився й ріг тримав. Здавалось, далі
грає—

А то луна йому з лісів відповідає.

Гра знову. Ніби ріг чудні проходить зміни:
То тонкий і дзвінкій, то грубшає і рине,
Як голоси звірів. То, як голодний вовк
Він, шию витягнувши, завив і сумно змовк,
То в пашеку страшну ведмедеву розрісся,
То темним зубром став і затрубив по лісі.
Спинився й ріг тримав. Здавалось, далі
грає,—

А то луна йому з лісів відповідає.
Пішов у відповідь по пуші перегук:
Загомонів до дуба дуб, до бука бук.

Дме знову. Сто рогів, здавалося, співає:
То вигуки ловців, собак шалені зграї,
Тривога, свист і гнів, розлюченні ведмідь,—
І врешті аж до хмар звитяжний спів гре-
мить!

Синнівся її ріг тримав. Здавалось, далі
грає,—

А то луна йому з лісів відповідає.

У кожнім дереві співає ріг луною.
Перекликаються, мов хори, між собою,—
І йде музика їх у нерухому даль
І, затихаючи, яснїє, мов кришталь,—
І зникла в далині, край божого порогу.

Тут руки відніма старий митець од рогу,
І дивний ріг упав, гоїдаючись, униз,
І нас його стримав. І Войський зір підніс
Надхнений, осяйний, вслухаючись, як тоне
Останній, дальній згук,—останні відгомони.
Враз «віват» загремів, і оплески стрільців
Рознесли по гаю, як стоголосний спів.

II.

Із кн. XII—Любімося.

До полонезу час. Пан Підкоморій звівся,
Одкпнув контуша вильоти, уклонився,
І вуса покрутив, і Зосі руку дав,
І, усміхаючись, до танцю попрохав.
По знаку заграно—і він панує в танці.

Червоні світяться по мураві сап'янці,
Б'є з карабелі блиск, і пояс мов горить.
Він повагом ступа, неначе мимохить,—
Та в русі кожному прочитано юрбою
Ті мислі й почуття, що він хова в спокої.
Лукаво голову до дами похилив,—
Вона-ж соромиться, не слухаючи слів;
Конфедератку зняв і уклонився хвацько,
Вона-ж ні пари з уст—і глянула зненацька.
Її очей ясних несмілива блакить
Одповіла йому—і він сміється вмить.
Тут прискорив ходу і дивиться з пихою
І грає шанкою оздібно-дорогою:
То зсуне геть набік, то чаплиним пером

Вона виблискує, сіяє над чолом.
За ним—заздросники підступними слідами.
Він рад-би їх не знать, схиляється до дами—
Умкнув-би од юрби! Він руку підніма
І шлях усім дає, король над усіма.
А то звертає в бік, щоб танець одмінити,
Піти новим шляхом і всю громаду збити,
Але юрба його тримає, ніби чар,
Обручкою шовків і шепотінням пар.
Він гнівно дивиться, як задрість метушиться,
І шаблею дзвенить міцна його правиця.
Поглянув навкруги з погордою в очах—
І всі сплячуться, і всі змінили шлях,
І далі в'ються геть, і знову приступають
До пари першої...

А вколо їх гукають:

«Дивіться, молоді! В останній може раз
Такий митець веде у полонезі вас!»

1923

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

М. РИЛЬСЬКИЙ

ПІД ОСІННІМИ
ЗОРЯМИ

ДРУГА КНИЖКА ЛІРИКИ

ВИДАННЯ 2-е, ПЕРЕРОБЛЕНЕ

Стор. 104, ціна 60 к.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІДДІЛ
Харків, Спартаківський пр. № 3
Філії по всіх окружних містах У.С.Р.Р.

Ціна 50 коп.

№ 21.132

